

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
ВІДДІЛ ДИДАКТИКИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ЛАБОРАТОРІЯ ПСИХОДИДАКТИКИ
ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БРДУ ІМЕНІ О. С. ПУШКІНА (БІЛОРУСЬ)
ВИЩА ШКОЛА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО У М. ЛЕШНО (ПОЛЬЩА)
ГРОДНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНКИ КУПАЛИ (БІЛОРУСЬ)
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА ІМЕНІ ПРОФЕСОРА СТАНІСЛАВА ТАРНОВСЬКОГО
У М. ТАРНОБЖЕГ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ДЗО «ГРОДНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ОСВІТИ» (БІЛОРУСЬ)
ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. АБАЯ (КАЗАХСТАН)
ПУБЛІЧНИЙ ІНСТИТУТ «ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОСВІТИ» (ЛИТВА)
ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ ДОРΟΣЛИХ (ЛИТВА)
УНІВЕРСИТЕТ САСКАТЧЕВАНА (КАНАДА)

***ВІСНИК ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ДОСЛІДНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ
ІМЕНІ ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО***

Випуск 2 (21)

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ПСИХОДИДАКТИКИ: ФІЛОСОФСЬКІ,
ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ**

Матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Умань, 21–22 травня 2020 року)

Умань
2020

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ТА ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ЗБІРНИК:

Осадченко Інна, д-р. пед. наук., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васьківська Галина, д-р. пед. наук, проф., зав. відділом дидактики Інституту педагогіки НАПН України;

Велскоп Войцех, д-р. соціолог. наук, проректор з організації навчання та якості освіти Вищої школи бізнесу і наук про здоров'я в Лодзі;

Демченко Ірина, д-р. пед. наук, проф., декан факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Івлєва Надія, канд. пед. наук, доц. Казахського національного педагогічного університету імені Абая;

Коберник Олександр, д-р. пед. наук, проф., зав. кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кочетова Наталія, канд. фіз.-мат. наук, декан факультету початкової освіти Самарського державного соціально-педагогічного університету;

Кравченко Оксана, д-р. пед. наук, проф., декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лякішева Анна, д-р. пед. наук, проф. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Максимук Лариса, канд. пед. наук, доц. кафедри іноземних мов Брестського державного університету імені О. С. Пушкіна;

Сергейко Світлана, канд. пед. наук, доц., ректор ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти»;

Тарантей Віктор, д-р. пед. наук, проф., зав. каф. педагогіки та соціальної роботи ДЗ «Гродненський державний університет імені Янки Купали»;

Тарантей Лариса, канд. пед. наук, доц., декан ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Штефан Людмила, д-р. пед. наук, проф., завідувач кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди;

Данилюк Оксана – канд. філол. наук, доц., зав. кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

ТЕХНІЧНИЙ РЕДАКТОР:

Будегай Вікторія – лаборант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 13 від 18.05.2020 р.).*

Мова видання: українська, російська, польська, англійська, китайська

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ №19704 – 9504Р від 21.12.2012 р.

Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. В53 Вип. 2(21): Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти: матеріали 4 Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21–22 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.]; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. – Умань : Візаві, 2020. – 154 с.

До збірника увійшли матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямкам роботи конференції: психодидактика та психопедагогіка: від історії та теорії – до практики (філософські, педагогічні, психологічні та соціальні аспекти); сучасні особливості навчання та виховання у закладах дошкільної, загальної середньої, вищої та післядипломної освіти на засадах традиційного, інклюзивного та інтегрованого підходів; порівняльний аналіз та ретроспектива психодидактичних (психопедагогічних) ідей; лінгводидактика та лінгвопсихологія: історичні та сучасні аспекти.

УДК 37.0(477:438)(06)

ЗМІСТ

<i>Авраменко Оксана.</i> Особливості адаптації дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти.....	7
<i>Андросова Анна.</i> Суть прокрастинації та способи протидії.....	11
<i>Бойченко Валентина.</i> Особливості формування готовності майбутніх учителів до полікультурного виховання (в контексті розвитку педагогічного мислення).....	12
<i>Будегай Вікторія.</i> Педагогічні ідеї Я. А. Коменського щодо особистості учителя у порівнянні з ідеями сучасних науковців (на прикладі праці Р. Бойца «Поради викладачам-початківцям»).....	15
<i>Васьківська Галина.</i> Психодидактичні особливості дистанційного навчання у сучасних кризових умовах.....	18
<i>Габінська Алла (Габинская Алла).</i> Гуманізація як стратегія и тактика отечественного образования.....	20
<i>Голуб Ніна.</i> Асоціативні методи в теорії й практиці навчання української мови в закладах загальної середньої освіти.....	24
<i>Гупан Нестор.</i> Потенціал шкільної історії у розвитку критичного мислення учнів.....	27
<i>Дука Тетяна.</i> Дошкільна лінгводидактика: від минулого до сьогодення.....	30
<i>Дячук Павло; Перфільєва Людмила.</i> Теорії зарубіжних та українських учених про походження життя на землі, що вивчаються в курсі «Природознавство».....	35
<i>Жумаділаєва Айгерим (Жумадиллаєва Айгерим).</i> Проблемы и перспективы преподавания географии в школе на английском языке.....	39
<i>Журавко Тетяна.</i> Використання нетрадиційних технік та матеріалів для розвитку креативності учнів на заняттях гурткової роботи.....	41
<i>Івлєва Надія; Жеттісбаєв Жулдиз (Ивлева Надежда. Жеттисбаева Жулдыз).</i> Потенціал курса географии в выборе будущей профессии школьников.....	44
<i>Іщенко Людмила.</i> Творча індивідуальність як педагогічна категорія.....	47
<i>Карнаух Леся.</i> Особливості впливу батьків на процес формування почуття захищеності дошкільника у сучасній сім'ї.....	51
<i>Коберник Олександр.</i> Педагогічні та психологічні основи	

категорії «виховання».....	52
<i>Кожем'якіна Ірина.</i> Сучасний формат післядипломної освіти вчителя початкових класів.....	56
<i>Кононець Наталія.</i> Дидактичний потенціал хмарної платформи Zoom cloud meetings для проведення вебінарів та відеолекцій.....	60
<i>Косянчук Сергій.</i> Соціально спрямовані освітні ситуації як визначник у проєктуванні життєвих стратегій здобувачів профільної освіти.....	63
<i>Котлова Людмила; Котловий Сергій.</i> Чесність особистості в історичній педагогічній парадигмі.....	68
<i>Кравчук Інна.</i> Підготовка майбутніх вчителів іноземної мови до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності...	73
<i>Кравчук Неля.</i> Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості як чинника професійної стійкості майбутнього психолога: стресостійкість та тайм-менеджмент.....	76
<i>Кришмарел Вікторія.</i> Основні підходи до роботи з візуальними джерелами через запитання.....	80
<i>Малієнко Юлія.</i> Теоретичні аспекти інтегрованого підходу до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання історії.....	87
<i>Мельникова Ольга.</i> Психолого-педагогічні чинники формування моральних установок сучасних дошкільників.....	90
<i>Мороз Ірина.</i> Формування медіаграмотності страшокласників засобами практикуму «Історія України в джерелах»	93
<i>Мороз Петро.</i> Особливості інтегрування медіаосвіти в практикум «Історія України в джерелах».....	95
<i>Осадченко Інна.</i> Загальні аспекти сутності поняття «академічна доброчесність»	98
<i>Підлипняк Ірина.</i> Підготовка педагогів дошкільної освіти крізь призму сьогодення.....	99
<i>Пометун Олена.</i> Розвиток критичного мислення і медіаграмотності учнів: потенціал і проблеми.....	105
<i>Ремех Тетяна.</i> Учнівські дебати за кордоном та в Україні: порівняльний аналіз.....	109
<i>Рябошанка Ольга.</i> Психолого-педагогічні особливості підготовки вчителів до гуманізації освітнього процесу.....	114
<i>Сергійчук Олена; Багно Юлія; Хмельницька Олена; Ткаченко Лариса.</i> Самостійна робота студентів як важлива складова освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.....	117

<i>Соколова Світлана (Соколова Светлана).</i> Естетика народной тряпичной куклы в развитии художественно-творческих способностей у учащихся начальных классов.....	122
<i>Стеценко Надія.</i> Особливості формування організаційної культури керівника освітнього закладу.....	131
<i>Тодоровська Олена.</i> Життєвий успіх, як критерій стресостійкості особистості психолога в сучасному суспільстві....	136
<i>Трофайла Наталія.</i> Сучасні дослідження в галузі лінгводидактики.....	139
<i>Чутора Єлизавета (Чутора Елизавета).</i> Формирование национального самосознания у учащихся учреждений общего среднего образования.....	143
<i>Шелестова Людмила.</i> Зміст навчання як чинник розвитку творчих здібностей учнів старшої школи.....	148

Авраменко Оксана,
*к. пед. н., доцент кафедри психології та педагогіки розвитку
дитини Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У загальному розвитку людини період раннього дитинства відіграє важливу роль. Саме в ранньому віці закладається підґрунтя здоров'я та інтелекту дитини. Згідно з віковими періодизаціями психічного розвитку В. Мухіної раннім віком вважається період від одного до трьох років. Ефективність здійснення навчання й виховання дітей раннього віку батьками визначається їхніми індивідуальними особливостями й темпами розвитку. Натомість дошкільні педагоги часто відчують труднощі при організації педагогічного процесу в групах раннього віку. Це стосується адаптації дітей в умови ЗДО, планування роботи організації режимних процесів, самостійної діяльності, роботи з батьками.

Адаптація або пристосування організму до нових умов включає широкий спектр індивідуальних реакцій, які залежать від психофізіологічних та індивідуальних особливостей дитини, сімейних стосунків та низки життєвих обставин.

Для дитини раннього віку заклад дошкільної освіти – це новий, ще невідомий простір, нове оточення і нові стосунки; потрапивши сюди, дитина змушена до всього пристосовуватися. Для того, щоб сформувалися механізми саморегуляції, які дозволять малюку пристосуватися до нових умов, дитині потрібно відчувати себе захищеною.

У процесі адаптації дитини до умов ЗДО дослідники виокремлюють кілька основних етапів:

1. «Буря» – комплекс зовнішніх впливів спричиняє бурхливу реакцію та сильне напруження дитячого організму. Підвищується збудливість, тривожність, можуть зростати агресивність, заглиблення в себе, часто спостерігаються поганий сон, апетит, настрій. Тривалість цього етапу – від 2–3 днів до 1–2 місяців;

2. «*Буря затихає*» – період нестійкого стану, коли дитина шукає оптимальні варіанти реагування на впливи: намагається взаємодіяти з однолітками, стає більш активною, зацікавленою, врівноваженою. Тривалість від тижня до 2–3 місяців;

3. «*Штиль*» – період відносного пристосування до нових умов. Дитина починає засвоювати нову інформацію, встановлювати контакти, виявляти під час занять ініціативу. При цьому суттєво зменшується захворюваність, поліпшуються сон, апетит, настрій. Сприятливий період для розвитку всіх психічних процесів. Тривалість цього етапу – від 2–3 тижнів до 6 місяців.

Зазначені періоди адаптації проходять усі, хто прийшов у дитячий садок, але тривалість етапів у кожного інша. Дитина швидко й безболісно може адаптуватися до ДНЗ, а може надовго зупинитися на певному етапі.

Залежно від тривалості адаптаційного періоду та поведінки дитини можна виділити різні ступені адаптації дитини до ЗДО.

Легка (фізіологічна, природна) адаптація – поведінка дитини нормалізується протягом 10–15 днів. Дитина вливається в новий колектив безболісно, їй там комфортно, вона не влаштовує істерик, коли йде в дитячий садок. Такі діти, як правило, рідко хворіють, хоча в період адаптації «зриви» все ж таки можливі.

Середня адаптація – поведінка дитини нормалізується протягом 15–30 днів. Малюк худне, хворіє, але не важко, без ускладнень; більш-менш терпимо переносить «походи» в дитячий садок, може інколи недовго поплакати. Як правило, у цей час захворювань уникнути не вдається.

Важка патологічна адаптація – триває від 2 місяців і більше. У цей період у дитини спостерігаються погіршення апетиту, аж до повної відмови від їжі, порушення сну і сечовипускання, різкі перепади настрою, часті зриви й вередування. Крім того малюк дуже часто хворіє (хвороба нерідко пов'язана з небажанням дитини йти в дитячий садок). Такі діти в колективі відчують себе невпевнено, майже ні з ким не граються.

Причинами важкої адаптації до умов закладу дошкільної освіти можуть бути:

1. Несформованість позитивного ставлення на відвідування дошкільного закладу (буває, що діти взагалі нічого не знають про життя в дитячому садку, про те, що там на них чекає). Для того, щоб

негативні емоції не стали перешкодою для дитини в період адаптації, важливо сформувати в неї позитивне очікування щодо майбутніх змін. Досить часто батьки співчутливо ставляться до того, що малюк має йти у ЗДО. Унаслідок такого ставлення дитина починає страждати, капризувати, відмовляється відвідувати дошкільний заклад. Важливо зазначити, що період адаптації важкий не тільки для дитини, а й для вихователя, тому батьки мають позитивно налаштувати малюка на зустріч із вихователем.

2. Несформованість навичок самообслуговування. Інколи батьки, бажаючи заощадити час, поспішають нагодувати, одягнути малюка, сповільнюючи таким чином формування в дитини необхідних практичних умінь і навичок. Такі діти, потрапляючи до дитячого закладу, почувають себе безпорадними та самотніми – вони не можуть самостійно одягатися, користуватися туалетом.

3. Значних труднощів у період адаптації зазнають діти, які до відвідування дитячого садка мало спілкувалися з однолітками. У деяких випадках батьки свідомо обмежують спілкування своєї дитини з ровесниками. Унаслідок цього з'являється недовіра до інших, конфліктність, невміння попросити, невміння зачекати.

4. Відчуття дискомфорту, якщо режим удома і в садочку кардинально відмінний у часі та послідовності.

Отже, адаптація дітей до закладу дошкільної освіти завжди була й залишається найбільш складним періодом як для дитини та її батьків, так і для педагогів. Врахування специфіки адаптаційного періоду допоможе не лише знайти правильний підхід до дитини, а й закласти передумови для його успішної соціалізації в новому колективі. Адже характер пережитих емоційних станів у ранньому віці впливає на успіхи й невдачі в майбутньому, оскільки емоційна пам'ять фіксує позитивний чи негативний досвід у тих уявленнях, образах та цінностях, що визначають стосунки дитини зі світом.

Список використаних джерел:

1. Гураш Л. Хто допоможе малюкові. *Дошкільне виховання*. 1999. № 3. С. 5–7.
2. Гурковська Т. Проблеми раннього віку. *Дошкільне виховання*. 2001. № 12. С. 23.
3. Стреж Л. Сходинки до адаптації дітей раннього віку. Київ: Шк. світ, 2009. 128 с.